

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Purokunnostuksesta avoimille työmarkkinoille

Savukoskella aluehankkeisiin vuosina 2003 ja 2004 osallistuneiden työttömien työnhakijoiden tilanne työmarkkinoilla vuonna 2008

Eija Haapakoski

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Yhteisö- ja perusturvatyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2008

Tekijä(t):	Haapakoski Eija. 2008
Opinnäytetyön nimi:	Purokunnostuksesta avoimille työmarkkinoille - Savukoskella aluehankkeisiin vuosina 2003 ja 2004 osallistuneiden työttömien työnhakijoiden tilanne työmarkkinoilla vuonna 2008. Opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusyksikkö.
Sivuja (+liitteitä):	37
Opinnäytetyön kuvaus:	Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeisiin vuosina 2003 ja 2004 osallistuneiden 18 miehen työmarkkinatilanne toukokuussa 2008. Moniko heistä on työllistynyt avoimille työmarkkinoilla ja kuinka moni kotikunnan ulkopuolelle? Kuinka moni on hankkinut koulutusta aluehankkeen päättymisen jälkeen? Moniko heistä on edelleen tukityöllistämisen oravanpyörässä?
Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:	Opinnäytetyöni viitekehys rakentuu työ- ja elinkeinohallinnon käsitteistöön ja tutkimukseen. Näkökulmani on työvoimaneuvojan työtehtävistä.
Metodologinen esittely:	Metodina käytin määrällistä tutkimusta, joka pohjautuu tilastotietoihin. Tilastotiedot sain Työ- ja elinkeinohallinnossa käytössä olevasta URA -tietojärjestelmästä, joka on henkilötietorekisteri.
Keskeiset tutkimustulokset:	Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin tulostavoitteet eivät toteutuneet Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeessa. Tulokset ovat odotettua huonommat. Tutkintotavoitteisen koulutuksen hankkiminen on ollut vähäistä. Muutama pysyvä ratkaisu on löytynyt ja irtiottoja tukityöllistämisen oravanpyörästä on tapahtunut. Suurella osalla tukityöllistämisen oravanpyörä kuitenkin pyörii edelleen.
Johtopäätökset:	Työvoimatoimiston työnhakijarekisteristä poistuu vai harva töihin julkisen sektorin tukityöllistämisen jälkeen. Julkisella sektorilla on sellaisia työtehtäviä, joita ei ole yksityisen sektorin työmarkkinoilla, joten ne ovat lähinnä työttömien aktivointia ja yleisiä valmiuksia kehittäviä. On hyvin yleistä osallistua toistuvasti työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Työssäkäyntialueen työttömyysasteella on vaikutusta työttömyyskausien keston.
Asiasanat:	työllistämistuki, työmarkkinat, työttömyys, työvoimakoulutus

Author(s):	Haapakoski Eija 2008
Title:	From Brook restoration to open job market. The employment situation in May 2008 of the unemployed jobseekers who participated regional projects in Savukoski in 2003 and 2004. Bachelor`s thesis. Kemi-Tornio University of Applied Sciences Unit of Social Services and Health Care.
Pages (+appendixes):	37
Thesis description:	The goal of my thesis is to study the employment situation in May 2008 of the 18 men who participated in the ESR-projects on the efficient use of the labour resources which was carried out as regional projects of natural brook restoration in Savukoski in 2003 and 2004. How many of them have been employed open labour market? How many of them have acquired education? How many of them are still in the rat race of subsidized work?
Theoretical summary:	Employment and Economic Development administrative sectors concepts and research form the framework of my thesis. I look at the questions from the point of view of an employment office as employment counsellor.
Methodological summary:	I used quantitative method based on statistics. The statistics comes from Employment and Economic Development administrative sectors URA –system. Ura –system is a person register.
Main results:	The result targets of the ESR- project aiming at an efficient use of the labour resources in the regional projects of brook restoration in Savukoski were not achieved. The results are worse. Acquiring an education aiming at a degree has been insignificant. Great part of participants were again in subsidized work.
Conclusions:	Only few go away from employment office job seekers` register after subsidized working in public sector. It is common to repeatedly participate in measures.
Key words:	employment subsidy, labour market, unemployment, labour market training

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTATEKIJÄT	7
3 TAVOITTEET JA RAJAUKSET	9
4 AINEISTON KERUU JA KÄSITTELY	11
4.1 PD -kehittämishanke.....	11
4.2 Vuoden 2003 kohderyhmän työmarkkinatilanne toukokuussa 2008.....	20
4.3 Vuoden 2004 kohderyhmän työmarkkinatilanne toukokuussa 2008.....	23
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	25
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Suoritin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa työvoimaneuvojan PD -opinnot (Professional development) vuosina 2003 – 2005. Opintoihin kuului toteuttaa kehittämissanke, joka palvelee omaa työtä ja työhallintoa. PD -kehittämissankeeni oli *Työs-kentelymallin kehittäminen hankkeisiin osallistuvien työttömien asiakaspalvelussa*. Kohderyhmänä olivat *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeeseen* vuosina 2003 ja 2004 osallistuneet työnhakijat. PD -kehittämissankeessa käytin metodina temahaastattelua.

Opinnäytetyössäni halusin jatkaa saman kohderyhmän tilanteen selvittelyä 3,5 ja 4,5 vuoden kuluttua *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR – projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeen* päättymisen jälkeen. Tarkasteluajan-kohta ajoittui toukokuulle 2008. Opinnäytetyössäni analyysin lähtökohtana on kohde-ryhmän tilanne työmarkkinoilla toukokuussa 2008. Mikä on näiden 18 miehen tilanne työmarkkinoilla toukokuussa 2008? Kuinka moni on työllistynyt avoimille työmarkkinoille ja kuinka moni kotikunnan ulkopuolelle? Kuinka moni on hankkinut koulutusta joko työvoimakoulutuksen tai omaehtoisen koulutuksen kautta? Moniko heistä on edelleen tukityöllistämisen oravanpyörässä? Mitä on merkitty heidän työnhaku-suunnitelmaansa tavoitteeksi?

Kohderyhmän tilanne kiinnosti minua muun muassa siksi, koska epäilin *Työvoimava-rat Tehokäyttöön ESR -projektin* tavoitteiden toteutumista projektin alkaessa vuonna 2003. Mielestäni tavoitteet olivat liian korkeat verrattuna syrjäisen Itä-Lapin kunnan työmarkkinatilanteeseen ja koulutustarjontaan. Lisäksi *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin* tuloksista ja vaikuttavuudesta ei ole tehty pitempiaikaista tutkimusta. Tässä mielessä opinnäytetyöni on merkittävä ja voi kiinnostaa Lapin TE -keskuksen työvoimaosastoa ja eri ESR -projektien hallinnointia ja vaikuttavuusarviointia. Olen tehnyt Itä-Lapin työvoimatoimiston ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kanssa opinnäytetyön hankesopimuksen. Opinnäytetyön metodina käytin pelkästään määräl-listä tutkimusta, joka pohjautuu pääosin tilastoihin. Tein tämän valinnan, koska olin aikaisemmin PD -kehittämissankeessa tehnyt kohderyhmälle temahaastattelut. Tie-tojen keruu tapahtui työvoimatoimistoissa käytössä olevasta URA - tietojärjestelmästä, joka on Työ- ja elinkeinohallinnon henkilötietorekisteri.

Euroopan Unionilla (EU) on ollut vaikutuksia työvoimatoimistojen palveluvalikoimaan. EU:n myötä palvelumalleihin ovat tulleet erilaiset Euroopan sosiaalirahaston projektit ja hankkeet. Opinnäytetyössäni tuon esiin Euroopan sosiaalirahaston ESR -ohjelman tarkoitukset ja tavoitteet sekä sen, mihin ESR -ohjelman hankkeilla pyritään työvoimatoimistojen palveluissa. Lisäksi määrittelen työhallinnossa käytettäviä käsitteitä, kuten työtön, pitkäaikaistyötön, työvoimakoulutus, omaehtoinen koulutus, työsäkäyntialue, liikkuvuusavustus muutamia tässä mainitakseni.

Opinnäytetyössäni selvitän ensimmäisenä lähtökohdat ja taustatekijät lyhyesti. Seuraavaksi esittelen tavoitteet ja rajaukset. Aineiston keruusta ja käsittelystä kerron ensin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa suorittamani PD -opintoihin kuuluneen kehittämishankkeessa tekemästäni työstä, teemahaastatteluista ja kehittämishankkeen tuloksista ja sitten opinnäytetyöni kohderyhmän työmarkkinatilanteista. Tarkastelen myös kohderyhmän tapahtumia työmarkkinoilla aluehankkeen päättymisestä eli vuosisista 2003 ja 2004 toukokuuhun 2008 saakka. Lopussa ovat johtopäätökset.

2 LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTATEKIJÄT

EU:n myötä työvoimatoimistojen palveluvalikoimaan ovat tulleet erilaiset Euroopan sosiaalirahaston hankkeet ja projektit. ESR -ohjelman tarkoituksena on tukea erilaisia työllisyyttä ja osaamista edistäviä hankkeita. Tavoitteena on työllistymisen edistäminen, työssä pysyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Hankkeilla koulutetaan esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä ja vajaakuntoisia takaisin työelämään. (Euroopan unioni 2008, 3.) Pitkäaikaistyötön on työtön työnhakija, jonka yhdenjaksoinen työttömyys on kestänyt 12 kuukautta sekä työtön työnhakija, joka on ollut useammassa työttömyysjaksossa vähintään 12 kuukautta työttömänä viimeisten 16 kuukauden aikana (Työministeriö 2007, 2). Vajaakuntoinen on henkilö, jonka vamma, sairaus tai muu terveydellinen rajoite heikentää työ- ja toimintakykyä (Työministeriö 2007, 2).

Savukoskella alkoi v. 2003 *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehanke*. Aluehanke oli kolmivuotinen ja siihen otettiin vuosittain noin 10 henkilöä töihin viideksi kuukaudeksi Lapin Ympäristökeskukselle valtion työllistämistuella. Työllistämistuella tarkoitetaan työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi tarkoitettua tukea. Tuki voidaan myöntää työnantajalle palkkakustannuksiin tai henkilöasiakkaalle toimeentulon turvaamiseksi. Palkkatuella tarkoitetaan työllistämistukea, jota voidaan maksaa työnantajalle. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b.)

Ennen työllistämistukityön alkamista aluehankkeeseen osallistuvat suorittivat kahden viikon mittaisen purokunnostukseen liittyvän työvoimakoulutuksena järjestetyn kurssin. Kurssin järjestäjänä toimi Kemijärven Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus. Työvoimakoulutuksella pyritään parantamaan pitkäaikaistyöttömien, ikääntyvien ja vajaakuntoisten työllistymistä ja ehkäisemään syrjäytymistä. Koulutus voidaan liittää muihin palveluihin, esimerkiksi kuntoutukseen tai tukityöllistämiseen, ja näin rakentaa yksilöllisiä ratkaisuja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a).

Kurssi jatkui tukityön välissä syyskuussa kahden viikon mittaisena ohjaavana koulutuksena. Työvoimakoulutuksena järjestetään myös valmentavaa koulutusta, joka voi olla esimerkiksi tietylle ammattialalle ohjaavaa ja työnhakuvalmiuksia kehittävää koulutusta, tietotekniikkavalmiuksia edistävää koulutusta, osaamiskartoituksia tai maahanmuuttajille suunnattua kielikoulutusta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a). Kurssin aikana koulutukseen osallistuville annettiin mm. perusvalmiuksia tietotekniikan ja tietoverkkojen hyödyntämisestä työhön ja koulutukseen hakemisessa, kehitettiin vuorovaikutustaitoja ja valmiuksia, jotta kyetään selkeyttämään tilannettaan ja mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla sekä tehdä omat osaamiskartoitukset ja kehittämissuunnitelmat. (Kemijärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus 2003, 1.) Osaamiskartoitus on selvitys osaamisen tasosta. Osaamiskartoituksen avulla pyritään löytämään keinot ammatillisen osaamisen päivittämiseksi vastaamaan tämän päivän työelämän vaatimuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a).

Aluehanke oli toimistossamme uusi asia ja näitä hankkeita on tullut sekä tulee vuosien varrella lisää. PD -opintojeni aikana näin, että toimistossamme oli tarve kehittää työskentelymalli hankkeisiin osallistuvien asiakkaiden palvelussa, jotta projektin vaikutukset näkyisivät selvemmin. PD -kehittämishankkeessani kohderyhmänä olivat *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeeseen* v. 2003 osallistuneet kymmenen miestä sekä v. 2004 samaan aluehankkeeseen osallistuneet kahdeksan miestä, eli yhteensä 18 miestä.

PD -kehittämishankkeen tavoitteena oli selvittää aluehankkeen vaikutuksia asiakkaiden tilanteeseen hankkeen päättymisen jälkeen. *Työvoimavarat Tehokäyttöön ERS -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeen* tavoitteena oli työn ja koulutuksen avulla kannustaa asiakkaita hankkimaan ja kehittämään ammattitaitoaan. Tavoitteena oli myös ohjata asiakkaita hakeutumaan pois tukityöllistämisen ja työttömyyden oravanpyörästä avoimille työmarkkinoille, myös kotipaikkakunnan ulkopuolella oleviin määräaikaisiin työsuhteisiin.

3 TAVOITTEET JA RAJAUKSET

Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin kohderyhmänä olivat työttömät työnhakijat, iältään pääsääntöisesti yli 35-vuotiaat, joilla ei ollut ammatillista koulutusta tai ammatillinen koulutus oli vanhentunut ja työttömyys kestänyt 6 – 12 kk. (ESR Projektipäätös 2003, 3.) Kohderyhmän rakenteen vuoksi toimenpiteet painottuivat työttömänä oleviin miehiin. (ESR Projektipäätös 2003, 3.)

Kansainvälisen luokituksen mukaan työttömänä pidetään työnhakijaa, joka on ilman työtä ja on käytettävissä työhön, jossa työaika on vähintään puolet alan normaalista työajasta tai odottaa sovitun työn alkamista. Työnhakijaa, joka voi ottaa tarjotun työn vastaan vasta määräajan kuluttua tai joka hakee vain työtä, jossa työaika on lyhyempi kuin puolet alan normaalista työajasta, ei merkitä työttömäksi. Päätoimisia koululaisia ja opiskelijoita ei lueta työttömiksi myöskään lomien aikana. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b.) Tilastokeskuksen määritelmän mukaan työtön on työtä vailla oleva yli 15-vuotias henkilö, joka on aktiivisesti hakenut työtä itselleen ja joka on työhön käytettävissä kahden viikon sisällä. Aktiivisuuden määrittely perustuu Euroopan neuvostossa hyväksytyyn tulkintaan, jonka mukaan aktiivisuuden muotoja on asiointi työvoimatoimistossa neljän viikon aikana, yhteydenottaminen suoraan työntajaan, internetin käyttö, kysyminen työpaikoilla, lehdissä ilmoittaminen tai lehti-ilmoitukseen vastaaminen, työpaikan kysyminen ystävältä tai toimenpiteisiin ryhtymien oman yrityksen perustamiseksi. Näistä työnhakutavoista vain yksi riittää työttömäksi määrittelyyn. (Räsänen & Anttila & Melin 2005, 111.)

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeeseen* vuonna 2003 osallistuneen kymmenen miehen sekä vuonna 2004 osallistuneen kahdeksan miehen, eli yhteensä 18 miehen tilanne työmarkkinoilla toukokuussa vuonna 2008. Osalla tukityön päättymisestä projektissa on kulunut 4,5 vuotta ja osalla 3,5 vuotta. Kuinka moni on työllistynyt avoimille työmarkkinoille ja kuinka moni kotikunnan ulkopuolelle? Kuinka moni on hankkinut koulutusta joko työvoimakoulutuksen tai omaehtoisen koulutuksen kautta? Kuinka moni on edelleen tukityöllistämisen oravanpyörässä? Mitä on merkitty työnhakusuunnitelmaan tavoitteeksi?

Tässä on aiheellista määritellä käsitteet työvoimakoulutus ja omaehtoinen koulutus. Työvoimakoulutus (työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus) on työikäisen väestön koulutusta, joka on tarkoitettu ensisijaisesti yli 20-vuotiaille työttömille tai työttömyysuhanalaisille. Työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa koulutukseen osallistujien mahdollisuuksia pysyä työmarkkinoilla tai päästä sinne takaisin. Koulutus on pääasiassa ammatillista ja usein jatko- ja täydennyskoulutusta. Työvoimakoulutus soveltuu hyvin myös ammatin vaihtoa tarvitseville. Suuri osa koulutuksesta on ammatilliseen tutkintoon tai sellaisen osaan johtavaa. Koulutusta voidaan hankkia myös ns. yhteishankintana. Tällöin se räätälöidään koulutuksen hankintakustannuksiin osallistuvan työnantajan tarpeisiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a.) Omaehtoinen koulutus on sellaista koulutusta, johon opiskelija hakeutuu omasta aloitteestaan ja jota kustantaa ja valvoo Opetushallitus ja Lääninhallitukset. Koulutus voi olla tutkintoon johtavaa, osatutkintotavoitteista tai lyhempää ei tutkintotavoitteista koulutusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a.)

Opinnäytetyön tulos kiinnostaa Itä-Lapin työvoimatoimistoa ja saattaa herättää mielenkiintoa Lapin TE -keskuksessa, joka on hallinnoinut ESR -projekteja. Lapin TE -keskus järjesti 11.4.2008 kahden projektin, Oma – projektin ja Virtaa varantoon – projektin, loppuseminaarit. Toinen projekteista, Virtaa varantoon -projekti, toimi mm. Itä-Lapin alueella. Projekteista tehtiin arvioinnit ja ne esiteltiin loppuseminaarissa, mutta mitään jatkoarviointia vuosien kuluttua ei ole näköpiirissä. Opinnäytetyöni olisi tässä, mielessä merkittävä Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin suhteen. Se tuo esille miten kohderyhmän työllistymispolut ovat edenneet.

4 AINEISTON KERUU JA KÄSITTELY

4.1 PD -kehittämishanke

PD -kehittämishankesuunnitelmaa tehdessäni suunnittelin ensin tekeväni jonkinlaisen kyselylomakkeen, jonka olisin lähettänyt v. 2003 kohderyhmään kuuluville asiakkaille. Kehittämishankeseminaarissa ja palautteessa saamani tiedon perusteella päätin jättää kyselylomakkeen tekemättä ja selvittää haluamani tiedot henkilökohtaisten haastattelujen kautta. En myöskään aikonut tehdä valmiita kysymyksiä haastattelua varten, vaan keskustelun aihealueet (suunnitelmat kuuden kuukauden ja viiden vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä, kurssit, tukityö, ryhmätapaaminen). Ajatuksena oli keskustella vapaasti asiakkaan kanssa ottaen huomioon tilanne. Tähän sain samansuuntaisen palautekommentin Työvoimaopistolta, joten päädyin teemahaastatteluun, joka on yleisin haastattelutapa.

Määrällinen aineisto tuotetaan mm. kyselylomakkeilla ja haastatteluilla ja on numeroita. Laadullinen aineisto tehdään haastattelemalla. (Viinamäki & Saari 2007, 33.) Yleisin haastattelutapa on teemahaastattelu. Teemahaastattelussa on ennakkoon mietittyjä keskustelun aiheita, jotka käydään vapaamuotoisesti keskustellen kaikkien haastateltavien kanssa. Teemahaastattelulla tehdyn tutkimuksen osat ja vaiheet ovat: teoriaa, aikaisempia tutkimuksia, selvitys aineiston hankinnasta, ja analyysistä, tuloksia ja pohdintaa. (Viinamäki & Saari 2007, 36.) Tarkoituksena oli saada selville asiakkaiden mielipiteet projektiin liittyvästä työstä ja koulutuksesta, ohjaavan koulutuksen tarpeellisuudesta, heidän suunnitelmistaan, ajatuksistaan tulevaisuutta ajatellen ja ryhmätapaamisen tarpeellisuudesta.

Kvalitatiivinen syvähaastattelu eroaa tilastokyselystä muun muassa siten, että kysymyksiä ei ole ennakolta muotoiltu, vaan haastattelu tapahtuu vapaamuotoisesti keskustellen. Haastattelijalla on jonkinlainen muistilista keskusteltavista asioista. Syvähaastattelussa on tavoitteena avoimuus ja luottamus. Tilastokyselyssä taas ei kerrota tutkimuksen tarkoituksesta tai siitä kerrotaan hyvin vähän. (Alasuutari 2001, 149.)

PD -kehittämishanketta tehdessäni haastattelin teemahaastatteluperiaatteella kohderyhmän miehet yksitellen henkilökohtaisesti. Toinen työvoimaneuvoja teki kolme haastattelua. Haastattelun alussa kerroin, miksi teen haastattelua ja mikä kehittämiss-hankkeen aihe on. Tässä toteutui yksi tutkimuseettisistä periaatteista. Tutkittavat tiesivät asiasta. Tutkimuskohteiden on saatava tietää olevansa tutkimuksen kohteena ja tutkimuslupa on hankittava enne tutkimuksen aloittamista (Viinamäki & Saari 2007, 20). Tutkimuksesta on kerrottava avoimesti kaikille osapuolille. Seuraamusetiikka tulee esille tutkimuksen tuomien vaikutusten myötä. Tutkimus vaikuttaa, muuttaa käsityksiä, saa aikaan seuraamuksia. (Viinamäki & Saari 2007, 24.)

Vuoden 2003 kohderyhmä

Huhti – toukokuussa 2004 tein kartoituksen niistä henkilöistä, jotka osallistuivat vuonna 2003 *Työvoimat Tehokäyttöön -projektin aluehankkeeseen Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella*. Heitä oli kymmenen. Tarkastelin heidän tilannettaan 3 kk hankkeen päättymisestä. Hanke päättyi marraskuussa 2003 ja tilanne 3 kk kuluttua hankkeen päättymisestä ajoittui helmikuulle 2004

Näistä kymmenestä henkilöstä seitsemän oli työttömänä, kaksi työssä ja yksi työvoimakoulutuksessa. Työssä olevaksi luetaan työnhakija, joka on jatkuvasti vähintään yhtenä päivänä viikossa (vähintään 4 tuntia) työssä (yleisillä työmarkkinoilla) palkansaajana, yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana tai joka työskentelee avustavana perheenjäsenenä vähintään 1/3 alan normaalista työajasta. Työssä olevaksi luetaan myös työnhakija, joka on tilapäisesti poissa työpaikastaan sairauden, loman, työriidan, huonon sään (pakkasloma), koneiden rikkoutumisen tai muun tällaisen syyn vuoksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b.) Lisäksi voisin mainita huomiostani, että kaksi oli osallistunut näiden 3 kuukauden aikana lyhytkestoiseen tietotekniikkaan liittyvään työvoimakoulutukseen.

Seuraavaksi tarkastelin kohderyhmän tilannetta 6 kk kuluttua hankkeen päättymisestä eli toukokuussa 2004. Miehistä viisi oli työttömänä, yksi työssä, kaksi sijoitettuna työllistämistuella työhön ja kaksi työvoimakoulutuksessa. Toimenpitein sijoitettu tarkoittaa työssä olevaa, jonka työllistämiseen on myönnetty palkkatukea tai joka on aloittanut työelämävalmennuksen taikka työharjoittelun työmarkkinatuella. Näissä kahdessa viimeksi mainitussa tapauksessa työnantajan kanssa ei solmita työsuhdetta, vaan tehdään sopimus työelämävalmennuksesta tai työharjoittelusta työmarkkinatuella. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b.) Lisäksi viisi heitä oli osallistunut lyhytkestoiseen työvoimakoulutukseen 6 kuukauden aikana.

Kesäkuussa 2004 suunnitelmani mukaan minun ja toisen työvoimaneuvojan oli tarkoitus tehdä kohderyhmälle haastattelut aikavarauksella. Hankkeen päättymisestä oli kulunut 7 kuukautta. Kohderyhmästä työttömänä oli sillä kertaa neljä henkilöä, joista yksi oli muuttanut toiselle paikkakunnalle, viisi sijoitettuna työllistämistuella työhön ja yksi työvoimakoulutuksessa. Työvoimaneuvojan vuosiloman vuoksi minä tein haastattelut kaikille kolmelle työttömälle asiakkaalle aikavarauksella.

TAULUKKO 1. Vuoden 2003 kohderyhmän tilanne työmarkkinoilla 3 kk, 6 kk ja 7 kk kuluttua hankkeen päättymisestä.

Vuoden 2003 kohderyhmä			
Työmarkkinatilanne	3 kk	6 kk	7 kk
Työtön	7	5	4
Työssä	2	1	0
Sijoitettu	0	2	5
Työvoiman ulkopuolella	0	0	0
Työvoimakoulutuksessa	1	2	1
Omaehtoisessa koulutuksessa	0	0	0
Yhteensä	10	10	10

Taulukossa esiintyvä käsite työvoiman ulkopuolella oleva määritellä seuraavasti: Työnhakijan katsotaan olevan työvoiman ulkopuolella, jos hän ei ole työssä eikä ole päätoimisesti työhön käytettävissä. Tällaisia ovat esim. koululaiset, opiskelijat ja asevelvollisuuttaan suorittavat, jotka ilmoittautuvat työnhakijoiksi, mutta voivat ottaa työtä vastaan vasta määräajan kuluttua. Työvoiman ulkopuolella oleviksi merkitään myös määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä, sukupolvenvaihdoseläkkeellä sekä vanhempainlomalla tai hoitovapaalla olevat samoin kuin työnhakijat, jotka asettavat työttömyysturvalain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rajoituksia työhön osallistumiselle sekä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat. (Työ- ja elinkeinohallinto 2008b.)

Haastatteluissa ilmeni, että hankkeeseen liittyvä kahden viikon mittainen työvoimakoulutuksena järjestetty ”aloituskoulutus” ennen työllistämistukityön alkamista oli sisällöltään hyvä. Koulutuksen aiheena oli mm. vesistö rakentaminen, purokunnostus, virtasukuisten kalojen elinympäristö, kalastusmatkailu, maisemanhoito, luonnon virkistyskäyttö, ravinto, henkinen hyvinvointi, fyysinen kunto, ensiapu, työsuhdeasiat sekä normaalia perusteellisempi työterveystarkastus (Kemijärven Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus 2003, 1).

Ohjaavan koulutuksen jakso oli syyskuussa 2003 ja kestoltaan kaksi viikkoa. Tätä koulutusta pidettiin myös hyvänä. Koulutuksen tavoitteena oli kartoittaa opiskelijan elämäntilanne, kohottaa itsetuntoa, kehittää itsetuntemusta, antaa eväitä työkunnan ylläpitämiseen, kehittää yksilö- ja ryhmätoiminnan taitoja sekä luoda henkilökohtainen jatkosuunnitelma (Kemijärven Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus 2003).

Koulutuksen aikana oli tarkoitus tehdä opiskelijan työnhakusuunnitelma ja omakuvaus (nykyinen CV-netti). CV-netin tallennuspalvelun avulla voi jättää oman työnhakuesittelyn (CV:n) Työ- ja elinkeinoministeriön CV-netin hakupalveluun. Julkaistavassa työnhakijan esittelyssä (CV:ssä) esitellään työnhakijan itsensä muotoileman otsikon ja teksti-osan lisäksi myös hänen itsensä valitsevat julkaistavat yhteystiedot, hakualat, hakualueet sekä mahdolliset avainsanat. Työnhakijalla on myös mahdollisuus liittää esittelynsä ote ansioluettelosta, jonka hän voi laatia CV-netin tallennuspalvelussa.

CV-netti on avoinna kaikille työnhausta kiinnostuneille, eikä se edellytä työvoimatoimiston asiakkuutta. Palveluun tunnistaudutaan sirullisella henkilökortilla tai pankkien tunnuksilla. Palvelun tavoitteena on auttaa työnantajia löytämään sopivia työnhakijoita ja työnhakijoita löytämään uusia työmahdollisuuksia. Palvelu on käytettävissä ympäri vuorokauden, viikon jokaisena päivänä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008c.)

Lisäksi työvoimatoimiston edustaja eli kurssikummi kävi koulutuksen aikana kertomassa työvoimatoimiston linjauksista tukityöllistämisen ja työvoimakoulutuksen suhteen sekä oli mukana koulutuksen aloitus ja päätöstilaisuuksissa. Kurssikummi on työvoimakoulutuksen vastuhenkilö, joka tekee käytännön yhteistyötä kouluttajan ja opiskelijoiden kanssa. Lapin TE -keskuksen Työvoimaosaston ohjeen mukaan kurssikummitoiminta on prosessi, joka viime kädessä varmistaa koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden (Lapin TE -keskus, Työvoimaosasto 2008).

Ohjaavan koulutuksen jaksoon liittyi tutustumismatka Sallaan, Kuusamoon, Ouluun, Övertorneåoon ja Simoon. Matkan aikana kurssilaiset vierailivat kahdessa yrityksessä ja kahdessa oppilaitoksessa, Pohjoiskalotin koulutuskeskuksessa, Nordissa ja Länsi-Lapin ammatti-instituutissa. Haastateltavien mielestä tutustumismatka oli mielenkiintoinen, ajatuksia ja ideoita herättävä.

Vuoden 2004 kohderyhmä

Vuoden 2004 kohderyhmään kuuluvilla kahdeksalla henkilöllä *Työvoimavarat Tehokäyttöön -projekti* päättyi marraskuussa 2004. Heistä seitsemän ilmoittautui työttömäksi työnhakijaksi. Yksi oli aloittanut poronhoitotyöt. Tein yhdessä toisen työvoimaneuvojan kanssa PD -kehittämishankesuunnitelman mukaisesti miehille haastattelut joulukuussa 2004. Teimme molemmat kolme haastattelua eli yhteensä kuusi. Yksi oli siirtynyt työmarkkinoiden ulkopuolelle (sairaslomalle), joten peruin hänelle varatun ajan.

Kaikki haastateltavat pitivät työtä mielenkiintoisena ja työporukkaa hyvänä. Samoin ”aloituskoulutusta”, mutta ohjaavaa koulutusta ei. Ohjaava koulutuksen ajankohtaa pidettiin huonona. Ryhmätapaamisesta työvoimaneuvoja ei ollut muistanut keskustella haastatteluissa. Yksi haastateltavista oli keskeyttänyt työllistämistukityön ja hän ei osallistunut ollenkaan ohjaavaan koulutukseen, vaan oli sen ajan sairaslomalla. Oman kertomuksensa mukaan hän ei uskaltanut osallistua koulutukseen. Hän ehti tavata kouluttajan vain kerran. Toiveena hänellä oli saada töitä. Mahdollisuudet hänellä on jatkossa pelkästään työllistämistukitoihin koulutuksen ja ammattitaidon puutteen sekä elämänhallinnan vaikeuksien vuoksi.

Tarkastelin tämän kohderyhmän työmarkkinatilannetta 3 kuukauden, 6 kuukauden, 9 kuukauden ja 12 kuukauden kulutta hankkeen päättymisestä. Työmarkkinatilanteet näkyvät taulukosta 2. Vertasin työmarkkinatilanteita vuoden 2003 kohderyhmään ja tulokset olivat samansuuntaiset.

TAULUKKO 2. Vuoden 2004 kohderyhmän tilanne työmarkkinoilla 3 kk, 6 kk, 9 kk ja 12 kk kuluttua hankkeen päättymisestä.

Vuoden 2004 kohderyhmä				
Työmarkkinatilanne	3 kk	6 kk	9 kk	12 kk
Työtön	6	5	5	3
Työssä	1	1	0	1
Sijoitettu	1	2	3	4
Työvoiman ulkopuolella	0	0	0	0
Työvoimakoulutuksessa	0	0	0	0
Omaehtoisessa koulutuk.	0	0	0	0
Yhteensä	8	8	8	8

PD -kehittämishankkeen tulokset

PD -kehittämishankkeeni lähti liikkeelle siitä tilanteesta, kun työvoimatoimistossa ei tiedetty onko *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektilla* vaikutusta asiakkaiden tulevaisuuden suunnitelmiin, pyrkimyksiin pois työllistämistukitöiden oravanpyörästä ja ammatillisen koulutuksen hankintaan tai ajantasaistamiseen sekä tekivätkö he omat suunnitelmansa projektiin kuuluvan ohjaavan koulutuksen aikana, niin kuin oli tarkoitus. Tässä oli myös tilaisuus kehittää työvoimatoimiston työskentelymallia hankkeisiin osallistuvien asiakkaiden palvelussa.

PD -kehittämishankkeen aikana asiakashaastattelut keskittyivät enemmän *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektiin*, siihen liittyvään työllistämistukityöhön ja kahteen koulutukseen, kuin aikaisemmin erilaisiin projekteihin ja palvelukokonaisuuksiin osallistuneiden asiakkaiden haastattelut. Työvoimatoimistolla on mahdollisuus käytävissä olevien resurssien puitteissa tukea asiakkaiden suunnitelmia tulevaisuutta ajatellen porras portaalta.

Suunnitteleminen on kuitenkin asiakkaan vastuulla. Jos valmiutta ja aktiivisuutta ei ole tähän asiaan, on työvoimaneuvojan vaikea tai pikemminkin mahdotonta lähteä rakentamaan portaita. Vaihtoehtoja kyllä voidaan esitellä. Voimaantumisen teoria auttoi minua ymmärtämään, miten työttömän asiakkaan suunnitelmien tekeminen ja niiden toteutuminen on lähes yksistään kiinni hänestä itsestään. Asiakkaan täytyy olla voimaantunut.

Haastattelujen tuloksena selvisi, etteivät asiakkaat olleet tehneet kirjallisia suunnitelmia ja osaamiskartoituksia ohjaavan koulutuksen aikana, niin kuin työvoimatoimistossa luultiin. Jos kirjallista tuotos olisi ollut, niin suunnitelmista ja osaamiskartoituksista olisi ollut helpompi poimia oleellisia seikkoja. Näin olisi voitu tehdä konkreettisia suunnitelmia toimenpiteistä, joilla näihin tavoitteisiin olisi voitu pyrkiä. Nyt keskustelut suunnitelmista ja osaamiskartoituksista olivat useimpien kohdalla ylimalkaisia. ”Asiakkaan todellisten tavoitteiden löytämien on auttamistyössä keskeinen tehtävä, jotta löydettäisiin se yhteinen punainen lanka, jota lähdetään seuraamaan”. (Särkelä 2001, 87.) Ohjaavan koulutuksen tavoitteissa oli mm. oman kuvauksen tekeminen.

Oma kuvaus on muuttunut CV:ksi, mutta sen pääperiaate on pysynyt samana. Myöskään oma kuvauksia asiakkaat eivät olleet tehneet ohjaavan koulutuksen aikana. Olisi erittäin tärkeää, että työvoimatoimistolla olisi oikeus ja velvollisuus saada ohjaavan koulutuksen aikana tehdyt kirjalliset suunnitelmat ja osaamiskartoitukset asiakaspalvelun käyttöön. Kouluttajalla tulisi olla vastuu siitä, että kirjalliset tuotokset tehdään, jokaisen koulutukseen osallistuvan kykyjen mukaan.

Ennakkoon valmistautuminen haastatteluun on ensiarvoisen tärkeää. Työvoimaneuvojalla täytyy olla käsillä projektiin tai hankkeeseen liittyvää materiaalia: projektin ja koulutusten tavoitteet ja sisällöt, työllistämistukityön kuvaus, työntekijät jne. Ainakin koulutusten osalta vastuu tiedotuksesta voisi olla kurssikumilla (jokaiselle työvoimakoulutukselle nimetään työvoimatoimistosta kummi, joka toimii yhdyshenkilönä kurssin ja työvoimatoimiston välillä).

Kurssikummin tehtävää voisi laajentaa koskemaan koko projektia. Hänen tehtävänään olisi tietää, mitä projektissa kulloinkin tapahtuu ja tiedottaa näistä asioista koko työvoimatoimiston henkilökunnalle. Se vaatii tiivistä yhteydenpitoa työnantajaan, kouluttajaan ja työntekijöihin.

Ihminen on aktiivisimmillaan työssä ollessaan. Pitäisikö työvoimaneuvojan haastatella asiakkaita jo työllistämistukityössä ollessa, ennen työttömyyden alkamista? Miten se olisi käytännössä mahdollista? Entä ryhmätapaamiset työllistämistukityöjakson aikana? Olisiko sillä merkitystä asiakkaan voimaantumiseen tai antaisiko se mahdollisuuden voimaantumiseen? Ryhmän tuki, eteenpäin tuuppiminen, onnistumisen esimerkit ja samaistumisen mahdollisuudet tulisivat tapaamisessa mahdollisiksi. Ryhmän vetäjänä voisi olla työnjohtajat sekä ohjaavan koulutuksen kouluttaja. Vaihtoehtona voisi olla myös työvoimaohjaaja, työhönvalmentaja tai ammatinvalinnanpsykologi. Olisiko parempi, että henkilö olisi entuudestaan tuttu voimaantumisen mahdollisuuden ilmapiirin luomisessa?

Seurantapäivän tai ryhmätapaamisen projektin päättymisen jälkeen asiakkaat näkivät tarpeelliseksi. Työvoimatoimisto voisi hyödyntää ryhmätapaamista ja käyttää tilaisuutta antaa informaatiota työhausta, työvoimatoimiston palveluista sekä mahdollisuuksista tukea asiakkaiden suunnitelmia porras portaalta. Haastatteluissa ryhmätapaamisen ajankohdaksi asiakkaat esittivät 1 – 3 kk projektin päättymisen jälkeen.

Työvoimatoimistossa pidettiin parempana järjestää ryhmätapaaminen kuukauden sisällä ennen alkuhaastattelujen ja työnhakusuunnitelmien tekoa. Ryhmätapaamisen tavoitteena on antaa ajankohtaista tietoa työhausta, kannustaa ryhmän tuen avulla omatoimiseen työnhakuun, kannustaa koulutukseen, antaa tietoa työvoimatoimiston palveluista ja tuki mahdollisuuksista sekä luo ryhmäläisille mahdollisuuden antaa palautetta projektista ja verrata kokemuksiaan. Tässä olisi mahdollisuus myös voimaantumiseen.

Ryhmätapaaminen helpottaa työvoimaneuvojan työtä ilmoittautumisien ja alkuhaastattelujen yhteydessä. Toimistomme toimintasuunnitelmaan vuodelle 2005 otettiin uutena työskentelymallina eri hankkeisiin osallistuvien työnhakijoiden ryhmätapaamiset ja niiden ajankohdat määriteltiin. Suunnitelmassa oli kertoa ryhmätapaamisesta jo hankkeeseen liittyvän aloituskoulutuksen aikana tai työllistämistukityöjakson alussa, jolloin asiakkaat voisivat varautua asiaan.

4.2 Vuoden 2003 kohderyhmän työmarkkinatilanne toukokuussa 2008

Olin kiinnostunut tarkastelemaan kohderyhmän tilannetta vuosien kuluttua *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeen* päättymisestä ja tämän vuoksi jatkoin PD -opinnoissa aloittamani kehittämishanketta sosionomiopintojeni opinnäytetyönä.

Heinäkuussa 2008 etsin vuoden 2003 ja 2004 kohderyhmien tiedot työvoimatoimiston URA -tietojärjestelmästä kurssitietojen kautta. Kurssitiedot löytyivät kurssinjärjestäjän tiedoista. Kemijärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus oli kouluttajana *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin Purokunnostushankkeen* valmentavassa koulutuksessa, joita järjestettiin kaksi, vuosina 2003 ja 2004. Kurssien tiedoista löysin kurssille valittujen työnhakijoiden tiedot.

Kurssille valittujen nimilistaa apuna käyttäen pääsin tarkastelemaan kohderyhmän 2003 työmarkkinatilannetta toukokuussa 2008. Kymmenellä miehellä aluehankkeen päättymisestä oli kulunut 4,5 vuotta. Heistä neljä oli työssä, joista yksi on yrittäjänä, viisi työttömänä ja yksi työmarkkinoiden ulkopuolella. Yksikään ei ollut tarkasteluhetkellä sijoitettuna palkkatuella (työllistäistuella) tukityöhön, eikä lomautettuna, eikä koulutuksessa. Tulostin hakijoiden työhistoria- ja koulutustiedot URA -tietojärjestelmästä myöhempiä tutkimista ja analyysia varten.

Tästä ryhmästä vain kolme ei osallistunut lainkaan koulutukseen näiden 4,5 vuoden aikana. Loput seitsemän olivat osallistuneet koulutukseen ja osa useampaankin. Koulutustiedoista, joissa näkyvät työnhakijan perus-, jatko- ja täydennyskoulutukset sekä erityistaitoihin tai harrastuksiin liittyvät kurssit (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b), kävi ilmi, että kolme miestä oli suorittanut Savukoskella järjestetyn Tietotekniikka ja talouskurssin poronhoitajille, yksi Hygieniapassikoulutuksen, yksi Rakennusalan osaamis- ja soveltuvuuskartoituksen, yksi Monitaitoinen työntekijä osaamiskartoituksen, yksi työssäkäyntialueen ulkopuolella järjestetyn Maastotyöntekijän koulutuksen, yksi Savukosken ulkopuolella työssäkäyntialueellaan järjestetyn Talonrakennusalan ammattitutkintokoulutuksen ja yksi Savukosken ulkopuolella työssäkäyntialueensa ulkopuolella järjestetyn rekrytointikoulutuksen.

Kaksi viimeksi mainittua ovat työllistyneet heti avoimille työmarkkinoille työssäkäyntialueensa ulkopuolelle ja ovat edelleen töissä. Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa kuntakohtaiset työssäkäyntialueet asetuksella. Savukoskella työssäkäyntialueeksi on määritelty koko kunnan alue ja lisäksi Savukosken keskustaajamassa ja Lunkkauksessa asuvilla Pelkosenniemen keskustaajama ja Tanhuassa asuvilla Sodankylän keskustaajama. (Työttömyysturvalaki 2002, 9 §, Asetus työssäkäyntialueista 1368/2002.) Kaikki edellä mainitut koulutukset järjestettiin työvoimakoulutuksena. Koulutustietojen selvittäminen ja kirjaaminen on osa työnhakijan osaamiskartoitusta.

Seuraavaksi tarkastelin kohderyhmän työhistoriatietoja. Henkilön työhistoriaan kirjataan työnhakijan aiemmat työsuhteet ja niihin liittyvä työkokemus. Työtehtäviä ja työkokemusta kuvataan siten, että ne kertovat työnhakijan osaamisesta ja ammattitaidosta. Työhistoriatietojen selvittäminen ja kerääminen on osa työnhakijan osaamiskartoitusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b.)

Työllistämistukityössä, toisin sanoen palkkatukityössä, oli ollut kahdeksan miestä kymmenestä 4,5 vuoden aikana hankkeen päättymisestä. Tukisijoituskuukausia oli ollut tänä aikana lyhyimmillään 3 kuukautta ja pisimmillään 1 vuosi 8 kk. Kohderyhmiin kuului kaksi työjohtajaa, joiden tukisijoitukset Työvoimavara Tehokäyttöön -projektissa kestivät muiden sijoituksia pitempään. Työnjohtaja, joka tekee työsuunnittelijan tehtäviä voi olla tukisijoitettuna yhteensä kaksi vuotta yhtäjaksoisesti tai useammassa jaksossa.

Yrittäjänä oli yksi ja yksi avoimilla työmarkkinoilla työssä työssäkäyntialueen ulkopuolella. Avointen työmarkkinoiden työssä kohderyhmästä oli ollut yhdeksän. Työskentelyajat vaihtelivat 1 kuukaudesta 2 vuoteen 8 kuukauteen. Näistä yhdeksästä miehestä oli työskennellyt työssäkäyntialueen ulkopuolella neljä. Kukaan heistä ei hakenut työvoimatoimistosta liikkuvuusavustusta työpaikkahaastattelua tai työhönnemomatkaa varten. Kaikilla kohderyhmän miehillä oli oma auto käytettävissä työmatkoja varten.

Työvoimatoimisto voi myöntää työnhakuun liittyvistä matkoista liikkuvuusavustusta, joita ovat matkakustannusten korvaus ja muuttokustannusten korvaus. Matkakustan-

nusten korvasta maksetaan työttömälle tai työttömyysuhanalaiselle työnhakijalle, joka menee työssäkäyntialueensa ulkopuolelle työpaikkahaastatteluun tai työhön. Matkakustannusten korvaus on 0,21 € kilometriltä. Ehtona on, että hakija on ilmoittautunut työnhakijaksi työvoimatoimistoon ja työ kestää vähintään kaksi viikkoa ja työaika on vähintään 18 tuntia viikossa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008c).

Kuudelle, joilla oli työhaku voimassa työvoimatoimistossa, oli tehty työnhakusuunnitelma huhtikuussa tai toukokuussa 2008. Jokaisen työnhakusuunnitelmassa oli tavoitteeksi merkitty, että hakija kysyy itse töitä suoraan työnantajilta. Parille oli annettu palkkatukiseteli eli lupaus palkkatuen myöntämisestä työnantajalle, jos työpaikkaa ei löydy ilman palkkatukea.

Yhdellä oli alkamassa työ kuukauden sisällä avoimilla työmarkkinoilla, yksi piti poromiehen ammattia ensisijaisena ammattinaan ja suunnitelmissa oli työllistyä aina osan vuotta poronhoitotöissä. Työttömyysturvalain mukaan päätoimisena poronhoitajana pidetään henkilöä, jolla laskennalliset poronhoitopäivät ylittävät 180 kalenteripäivää. Kemin – Sompion paliskunta kuuluu II vyöhykkeeseen ja tällä vyöhykkeellä laskennan perusteena on 0.98 pv/eloporo, joten päätoimisuuden alin poromäärä on 184 eloporoa. Kausiluontoisena poronhoitajana pidetään poronhoitajaa, jolla on 30 eloporoa tai enemmän, mutta alle 184 eloporoa. Poronhoitajan voidaan katsoa työllistyvän työllistymiskertoimen mukaiset laskennalliset poronhoitopäivät. Laskennalliset poronhoitopäivät voivat kulua alkukesän vasanmerkityskaudella ja syksyn erotuskaudella. Sivutoimiseen poronhoitajaan laskentasääntöä ei sovelleta. Sivutoiminen poronhoitaja on henkilö, joka ennen työnhakijaksi ilmoittautumista on ollut yhdenjaksoisesti ainakin 10 kuukautta porotalouden ulkopuolella kokoaikaisessa työssä ja samalla hoitanut itse porojaan. (Itä-Lapin työvoimatoimisto 2006.)

Tällä poromiehellä oli tavoitteena myös hakeutua avointen markkinoiden töihin kesän ja alku syksyn ajaksi. Yhdenkään työnhakusuunnitelmassa ei ollut tavoitteena tai tarpeena palkkatukityö julkiselle sektorille. Suuntaus oli pois tukityöllistämisen oravapyörästä, mutta kuitenkin palkkatuella tuettuna yksityisen sektorin työpaikkoihin.

4.3 Vuoden 2004 kohderyhmän työmarkkinatilanne toukokuussa 2008

Seuraavaksi tarkastelin vuoden 2004 kohderyhmän tietoja. Kohderyhmän kahdeksalla miehellä hankkeen päättymisestä oli kulunut 3,5 vuotta. Heistä oli tarkasteluhetkellä toukokuussa 2008 yksi työssä, neljä työttömänä, yksi lomautettuna, yksi sijoitettuna työllistämistuella (palkkatuella) työhön ja yksi työmarkkinoiden ulkopuolella kuntouttavassa työtoiminnassa.

Lomautetuksi luetaan työnhakija, jonka työnantaja on lomauttanut ilman palkkaa määräajaksi tai toistaiseksi. Työnhakijan katsotaan olevan työvoiman ulkopuolella, jos hän ei ole työssä eikä ole päätoimisesti työhön käytettävissä. Tällöin ovat esim. koululaiset, opiskelijat ja asevelvollisuuttaan suorittavat, jotka ilmoittautuvat työnhakijoiksi, mutta voivat ottaa työtä vastaan vasta määräajan kuluttua. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a.)

Kuntouttavasta työtoiminnasta annettu laki (189/2001) velvoittaa kunnan sosiaalitoimen ja työvoimatoimiston tekemään aktivointisuunnitelman yhteistyössä pitkään työttömänä olleen, työmarkkinatuen tai toimeentulotukea saaneen henkilön kanssa. Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua ja sen järjestämisestä päättää kunta. Kunta voi järjestää kuntouttavaa työtoimintaa itse tai sopia sen järjestämisestä toisen kunnan, kuntayhtymän, yhdistyksen, säätiön, valtion viraston tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa. Sen tavoitteena on parantaa asiakkaan mahdollisuuksia osallistua työvoimatoimiston aktiivitoimiin ja työmarkkinoille. Työtoiminta pyritään järjestämään siten, että siinä otetaan huomioon asiakkaan työ- ja toimintakyky siten, että työtoiminta edistää työllistymistä avoimille työmarkkinoille. (Työministeriö 2007.)

Yksikään ei ollut koulutuksessa tarkasteluhetkellä. Kohderyhmän koulutustiedoista ilmeni, että ryhmästä puolet ei ollut osallistunut hankkeen päättymien jälkeen lainkaan koulutukseen. Rakennusalan osaamis- ja soveltuvuuskartoitukseen oli osallistunut kaksi ja Monitaitoinen työntekijä osaamiskartoitukseen kaksi. Molemmat järjestettiin työvoimakoulutuksena Savukoskella.

Työhistoriatiedoista näkyi, että kohderyhmästä kaikki kahdeksan olivat olleet työllistämistukityössä hankkeen päättymisen jälkeen. Tukisijoitukset vaihtelivat 3,5 kuukaudesta yhteen vuoteen. Kuusi miestä oli ollut avointen työmarkkinoiden työssä kolmesta kuukaudesta yli vuoteen. Yksi oli ollut tukityön lisäksi kuntouttavassa työtoiminnassa kaksi kuukautta. Yksi mies oli ollut ainoastaan tukitöissä.

Avointen työmarkkinoiden työpaikoista vain kaksi oli ollut työssäkäyntialueen ulkopuolella. Kumpikaan näistä ei ollut hakenut työvoimatoimistosta liikkuvuusavustusta työpaikkahaastattelua tai työhönmenomatkaa varten. Koko kohderyhmästä vain kahdella ei ollut omaa autoa käytettävissä työmatkoja varten.

Tässä ryhmässä kuudelle oli tehty työnhakusuunnitelma huhtikuussa tai toukokuussa 2008. Kolmella oli työnhakusuunnitelmassa tavoitteena avointen työmarkkinoiden työpaikka ja näistä yhdellä työpaikka työssäkäyntialueen ulkopuolelta. Muilla oli tavoitteena työllistämistukityö. Yhdellä näistä oli työnhakusuunnitelmassa myös kuntouttavan työtoiminnan aloittaminen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tilanne ei ole muuttunut. Tukityöllistämisen ja palkkatuetun työn vuorottelu avointen työmarkkinoiden töiden kanssa jatkuvat. Ymmärtävätkö ihmiset olevansa tukityöllistämisen kierteessä? Tällä alueella on totuttu tekemään töitä vain osan aikaa vuodesta kausivaihteluista johtuen. Luontoa on käytetty apuna toimeentulon lähteenä ja käytetään edelleen. On totuttu vapauteen olla töissä vain sen verran kun on pakko. Tuki- paikka tulee, kunhan on tarpeeksi pitkään työttömänä. Sirpa Salmela Taitoprofiilit Oy:stä on ollut kouluttajana Virtaa varantoon -ESR -projektin Polku työelämän -koulutuksessa vuosina 2007 – 2008. Koulutus sisälsi samoja elementtejä, kuin *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin aluehanke Pujojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella*. Polku työelämän -koulutus sisälsi lisäksi osaamiskartoitukset. Salmela toteaa, että työnhakijat ovat tottuneet liian helppoihin ratkaisuihin, esimerkiksi kuntaan palkkatukityöhön, jolloin yrityksiin työllistymistä ei edes yritetä (Salmela 2008, 9).

Seuraavassa taulukossa on yhteenveto tuloksista.

TAULUKKO 3. Vuosien 2003 ja 2004 kohderyhmien työmarkkinatilanne toukokuussa 2008.

Työmarkkinatilanne toukokuussa 2008

	Kohderyhmä 2003	Kohderyhmä 2004
Työtön	5	4
Työssä	4	1
Sijoitettuna	0	1
Lomautettu	0	1
Työvoiman ulkopuolella	1	1
Työvoimakoulutuksessa	0	0
Omaehtoisessa koulutuksessa	0	0
Yhteensä	10	8

Julkisella sektorilla työllistämistukityöpaikkoja on vähennetty ja määrärahoja on en-
tistä enemmän kohdennettu yksityiselle sektorille. Työnhakijoita kannustetaan omaan
aktiivisuuteen ja sähköisten palveluiden käyttöön. Yhteiskunta on muuttunut ja muu-
tosvauhti kiihtynyt. Elisabet Heinonen ym. (2004) kirjoittavat, että työttömien osuus
toimenpiteiden jälkeen näyttää alenevan, mutta työvoimatoimiston työnhakija- rekis-
teristä poistuu kolmessa kuukaudessa toimenpiteen päättymisen jälkeen vain harva
töihin. (Heinonen ym. 2004, 115.) Opinnäytetyöni kohderyhmän 18 miehestä 3 oli
työssä kolme kolmen kuukauden kuluttua toimenpiteen päättymisestä. Heinonen ym.
(2004) jatkavat, että julkisen sektorin sijoitus ei ole väylä pysyvämpään työhön, kos-
ka toimenpiteet ovat tarkoitettu vain tilapäiseksi lievitykseksi työttömyyteen ja koh-
deryhmän aktivoimiseen. Julkisen työnantajan budjettirajoite estää usein jatkamasta
hyvänkään työntekijän työsuhdetta työllistämistukivaroilla toteutetun sijoituksen jäl-
keen. Julkisella sektorilla on myös sellaisia työtehtäviä, joita ei ole yksityisen sektorin
työmarkkinoilla. Joten julkisen sektorin sijoitukset ovat lähinnä työttömien aktivoin-
tia ja yleisiä valmiuksia kehittäviä. (Heinonen 2004, 117.)

Koulutuksen hankkiminen ja liikkuminen laajemmilla työmarkkinoilla eivät ole koh-
deryhmässä lisääntynyt, mutta yksittäisiä onnistuneita tapauksia on tullut esiin. Tu-
kityöllistämisen oravanpyörästä irtaantumisia on tapahtunut. Joillakin oravanpyörä
pyörii edelleen, eikä pysäkkiä näy ilman ammattitaidon kartuttamista koulutuksen
kautta ja samalla elämän hallinnan taitojen kartuttamista. Pitempikestoisen tutkinto
tavoitteisen koulutuksen hankkiminen on mahdollista vain lähtemällä koulutukseen
Savukosken kunnan ulkopuolelle. Savukoskella on toisen asteen koulutuksena vain
lukiokoulutusta. Muutama kohderyhmän miehistä ovat syrjäytyneitä tai syrjäyty-
mässä työmarkkinoilta hankkeesta huolimatta. Pikemminkin he olivat syrjäytyneitä jo
ennen hankkeeseen osallistumista. Yksi työllistämisen perusteista oli juuri syrjäyty-
minen tai syrjäytymisen ehkäisy.

Simo Aho ja Hannu Koponen toteavat tutkimuksessaan, että on hyvin yleistä osallis-
tua toistuvasti toimenpiteisiin (Aho & Koponen 2008, 10.). Kohderyhmän 18 mie-
hestä 16 oli ollut toistuvasti toimenpiteissä. Aho ja Koponen jatkavat, että yleensä
vaikuttavuusarviointi koskee vain ensimmäisen toimenpiteeseen osallistumisen vai-
kuttavuutta lyhyellä aikavälillä.

Aho ja Koponen viittaavat Nobelin rauhanpalkinnon vaikuttavuustutkimuksen kehittäjänä saaneeseen amerikkalaiseen taloustieteilijään, Heckmaniin, joka on määritellyt vaikuttavuudenarvioinnin ongelman: ”Mikä on intervention (työvoima- poliittisen toimenpiteen) vaikutus sen tavoitteen toteutumiseen verrattuna tilanteeseen, jossa toimenpidettä ei olisi toteutettu?” (Aho & Koponen 2008, 10.) Vaikuttavuus tarkoittaa sitä, että tavoite on toteutunut juuri toimenpiteen ansiosta, eikä jostain siitä riippumattomasta syystä, esimerkiksi iästä, aikaisemmasta koulutuksesta ja työkokemuksesta johtuen. (Aho & Koponen 2008, 9.)

Aho ja Koponen jatkavat, että työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus ei ole yhtäläinen kaikkien niiden potentiaaliseen kohderyhmään kuuluvien kohdalla. Jos tietty toimenpide ei tietyn yksilön kohdalla vaikuta, sama interventio voi jonkun toisen yksilön kohdalla olla vaikuttava ja päinvastoin. Yksilötason työllisyysvaikuttavuuden kannalta toimenpide voi olla riittämätön eli se ei paranna yksilöllistä työllistyvyyttä vallitsevassa työmarkkinatilanteessa niin paljon, että yksilö sen jälkeen työllistyisi avoimilla työmarkkinoilla. (Aho & Koponen 2008, 11.) Toisaalta toimenpiteiden vaikutuksista saadaan liian hyvä kuva, jos korostetaan positiivisia vaikutuksia ja haitat jätetään vähemmälle huomiolle. Arvio suotuisasta nettovaikutuksesta tulee liian suureksi. Toimenpiteiden vaikutuksia on vaikea erottaa muiden tekijöiden vaikutuksista. (Työministeriö 1999, 208.)

Kohderyhmässä kaksi miestä teki ratkaisunsa ja haki pitempiketoiseen koulutukseen Savukosken kunnan ulkopuolelle ja siten työllistyivät työssäkäyntialueensa ulkopuolelle pitempiaikaisiin töihin. Ei voida kuitenkaan sanoa, että juuri tämä Purokunnostushanke johti näihin ratkaisuihin. Poromiehelle voi olettaa olleen hankkeella merkitystä, koska hän oli tehnyt hankkeen koulutuksen aikana ratkaisunsa keskittyä poronhoitotyöhön, yrittää kasvattaa porokarjansa määrää ja hakea poronhoitotöiden väliajoille muita töitä. Nämä asiat tulivat esille, kun tein hänelle teemahaastattelun vuonna 2004.

Työvoimavara Tehokäyttöön Euroopan Sosiaalirahaston projektipäätökseen on kirjoitettu seuraavasti: ”Projektin perustavoitteena on vähentää työttömyyttä ja edistää avoimille työmarkkinoille työllistymistä kehittämällä projektiin osallistuvien työmarkkina-avalmiuksia koulutuksella ja tukityöllä. Samalla ehkäistään työmarkkinoilta syrjäytymistä ja vaikutetaan työvoiman saatavuuteen lähivuosina, jolloin työvoimasta siirtyy eläkkeelle nykyistä huomattavasti suurempi osa. Kohderyhmästä on projektin jälkeen sijoittunut avoimille työmarkkinoille 25 % ja muihin aktiivitoimenpiteisiin, kuten koulutukseen 30 %.” ”Lisäksi projektin hyvät toimintamallit ja käytännöt levitetään ja viedään osaksi työhallinnon normaalia toimintaa.” (ESR Projektipäätös 2003, 3.)

Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projekti koostui useasta aluehankkeesta, joita toteutettiin Itä-Lapin ja Tunturi-Lapin kunnissa. Tavoitteena oli tasoittaa alueellisia työttömyyseroja lähtökohtana paikallisten elinkeinojen kehittämistarpeet. Loppuvuonna 2003 projekti laajeni koskemaan myös Kemi-Tornion aluetta ja vuonna 2004 Sodankylää. Projekti käynnistyi 1.3.2003 Lapin TE-keskuksen omantuotannon hankkeena, joka kuului Pohjois-Suomen tavoite 1 – ohjelmaan ja hanketta tuki Euroopan sosiaalirahasto. (Paldanius 2006, 3.)

Projekteilla on tavoitteita, ja ne pyrkivät vaikuttamaan erilaisiin asioihin, jolloin ollaan tekemisissä kausaalisuuden kanssa. Arviointitutkimukseen liittyy ongelma, jossa sen tutkittavaksi annetuista kysymyksistä osa on sellaisia, että niihin vastaaminen on mahdotonta. Empiirisen sosiaalitutkimuksen menetelmät eivät riitä. Yleensä halutaan tietää heti projektin päättymisen jälkeen, miten se on vaikuttanut tai miten se on muuttanut asioita. Arvioinnin tekee mahdottomaksi tai vaikeaksi se, että lähes aina on toivotonta erottaa mahdollisia projektin vaikutuksia muusta syystä tapahtuvista muutoksista. (Räsänen ym. 2005, 116 – 117.)

Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektin loppuraportin mukaan projektin loppuun mennessä asiakkaiden tilanne kolmen kuukauden kuluttua oli työssä 41 %, koulutuksessa 7 % ja työttömänä 50 %. Niiden henkilöiden, joiden projektin päätty -misestä oli kulunut kuusi kuukautta, oli työssä 37 %, koulutuksessa 32 %, ja työttömänä 28 %. (Paldanius 2006, 5, 74.)

Loppuraportissa työssä olevien kohdalla ei ole eritelty, onko työ avoimilla työmarkkinoilla vai työhallinnon työllistämistuella eli palkkatuella järjestetty. Koulutuksen kohdalla vastaavasti ei ole eritelty työvoimakoulutukseen, eikä omaehtoiseen koulutuksen osallistuneita. Opinnäytetyöni kohderyhmän vastaavat luvut kolme kuukautta toimenpiteen päättymisen jälkeen olivat heikommat. Työssä heitä oli 16 %, koulutuksessa 1 henkilö, työttömänä 72 %, työvoiman ulkopuolella ei yhtään.

Eräs työelämän tiedon kysyntää lisännyt asia on indikaattoreiden käytön yleistäminen. ESR -ohjelmalle on määritelty sekä määrällisiä että laadullisia indikaattoreita (Euroopan unioni 2008, 5). Indikaattoreiksi kutsutaan hyvin erilaisia numeerisia tunnuslukuja, jotka voivat olla muodostettuja yhdestä tai useammasta tilasto-, talous- tai muusta vastaavasta luvusta. Projektin onnistumista tai epäonnistumista seurataan ja arvioidaan yleisesti erilaisten indikaattoreiden avulla. (Räsänen ym. 2005, 113 - 114.)

Viime vuosina työ on aikaisempaa useammin organisoitu projekteiksi, ohjelmiksi ja muiksi vastaaviksi hankkeiksi, joilla on omat tavoitteensa ja aikataulunsa. Monesti indikaattorin tarkoitus on muutosten seuraaminen. Toinen on projektien vaikutusten arviointiin liittyvä. ”Yleisesti ottaen sosiaalitutkimuksen välineet voivat riittää muutosten seurantaan, mutta yksittäisten ohjelmien tai projektien vaikutusten arviointi on jo hankalampi asia.” (Räsänen ym. 2005, 114.)

Kuuden kuukauden jälkeen työttömänä oli 28 % *Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projektiin* osallistuneista. Tätä pidetään loppuraportissa hyvänä tuloksena, kun otetaan huomioon projektin osallistuneiden rakenne sekä projektin toimenpiteiden kohdistuminen alueille, joiden avointen työmarkkinoiden mahdollisuudet ovat rajalliset. (Paldanius 2006, 74.) Vastaavasti kohderyhmässäni tilanne kuuden kuukauden jälkeen työttömänä oli 65 %. Heikomman tuloksen syynä voi olla työmarkkina-alueen erilaisuus. Kemi-Tornio, Tunturi-Lappi ja Sodankylä ovat hyvin erilaisia alueita työmarkkinoiltaan verrattuna Itä-Lappiin ja Savukoskeen. Savukoski sijaitsee syrjäisessä Itä-Lapissa, jossa etäisyydet ovat pitkiä. Sallaan, Kemijärvelle ja Sodankylään on matkaa 100 km ja Rovaniemelle 180 km.

Savukoskella avointen markkinoiden työpaikkoja on harvassa ja yleensä ne ovat lyhytaikaisia. Savukosken elinkeinorakenteesta 38 % kuuluu alkutuotantoon. Lapissa

alkutuotannon osuus on 5 %. Koulutuspaikat sijaitsevat lähimmillään 100 kilometrin säteellä ja usein 180 kilometrin päässä. Näyttää siltä, että periferia on yksi syy tulosten huonommuuteen.

Työvoimavarat Tehokäyttöön ESR -projekti teki asiakaspalautekyselyn. (Loppu-raportista ei ilmene milloin kysely tehtiin.) Kysely lähetettiin kuudelle henkilölle ja lomakkeita palautti neljä. Vastajat olivat tyytyväisiä hankkeeseen ja he antoivat kokonaisarvosanaksi 4,0 (arvoasteikolla 1 huonoin arvosana ja 5 paras arvosana). Vastajat, olivat erittäin tyytyväisiä työhaksoon. Työtehtäviä pidettiin mielekkäinä ja niissä oli opittu uusia erityistaitoja. Ohjausta pidettiin hyvänä. Hankkeella oli ollut myönteinen vaikutus heidän elämäntilanteeseensa. Hankkeen koulutusta vastaajat pitivät työelämälähtöisenä, mutta eivät kovin laadukkaana. Tästä tuli päätelmä jatkon kehittämisen tarpeena, että koulutuksen laatuun tulee kiinnittää suurempaa huomiota. (Paldanius 2006, 23 – 24.)

Koska työnhakijoilla voi olla kielteistä asennoitumista koulutukseen ja koulutukseen lähtemisen kynnys voi olla korkea, tulisi työnhakijoiden rekrytoinnissa miettiä uusia lähestymistapoja ja menetelmiä. Työnhakijoille on varattava riittävästi aikaa miettiä koulutukseen hakeutumista. Ensin on selvitettävä taloudellinen tilanne ja toimeentulo koulutuksen aikana. (Paldanius 2006, 71.)

Se, mikä on riittävä aika kenellekin, vaihtelee suuresti. Toisaalta vuosi useamman vuoden kestävän kouluttautumisen suunnitteluun ja koulutukseen hakeutumiseen on liian lyhyt aika ottaen huomioon omaehtoisen koulutuksen hakuajat (kevään yhteishaut, täydennyshaut kesällä, syksyn yhteishaut, oppilaitosten omat hakuajat). Opin näytetyöni kohderyhmästä ei kukaan osallistunut tai hakeutunut omaehtoiseen koulutukseen. Työvoimakoulutuksessa hakuajat ovat kurssikohtaisia ja lyhyitä ja ennakkoon ei aina tiedä milloin seuraava kerran vastaava koulutus alkaa ja on haussa. Nämä seikat vaikeuttavat kouluttautumisen suunnittelua. Erkki Saari Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta totesi luennollaan, että työttömien syrjäytymisen ehkäisemiseen ei riitä 7 kuukauden projekti, vaan se vaatii vuosia. Saari on tutkinut työttömyyttä ja työttömien syrjäytymistä. (Saari 2008).

Omaehtoiseen koulutukseen hakeutumatta jättämiseen voi olla syynä taloudelliset seikat ja koulutuksen toteutus kaukana kotipaikkakunnalta. Lisäksi syynä on epävarmuus koulutuksen jälkeen työpaikan saannista.

Kirsi-Marja Putkosen (2007) koulutusmateriaali pohjautuu Esa Jokisen ja Natalia Luoma-Keturin (2005) tutkimukseen Koulutuksesta välineitä työuran pidentämiseen ja Jyrki Mannisen, Eija Mannisenmäen, Saara Luukanteleen ja Sari Riihilän (2004) tutkimukseen Elinikäisen oppimisen tuska ja kurjuus, Aikuisten koulutusta ja oppimista koskevat mielikuvat. Tämän materiaalien mukaan perusteluja koulutuksen hakeutumattomuudelle voivat olla 1) ei ole ajankohtaista, 2) ei uutta ammattia, 3) eläkkeellä/eläkkeelle, 4) ikä esteenä, 5) terveydelliset syyt ja 6) ei haaveita. Koulutukseen osallistumien aktiivisuutta selittävät kiinnostus ja motivaatio, koulutusta koskevat mielikuvat ja tieto koulutuspalveluista. Mielikuvat syntyvät elämäkokemuksesta, tiedotusvälineistä, koulutuskokemuksista, työkokemuksista, tiedoista, keskusteluista, haaveista ja arvoista. Koulutukseen lähtevä on todennut työelämän ja oman uratilanteensa epävakauden, hän on kokenut työelämän muutoksen merkkejä ja hän on ottanut aktiivisen roolin omassa tilanteessaan. (Putkonen 2007.)

Työttömyys on yleisesti usean työttömyysjakson seuraamista toisiaan lyhemmin tai pitemmin väliajoin ja ne vuorottelevat. Työttömyysjaksot vuorottelevat ”pätkätöiden” ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden kanssa. Jaksot voivat olla eri pituisia. (Aho & Koponen 2008,13.) Kohderyhmäni 18 miehestä 15 oli ollut avointen työmarkkinoiden työpaikoissa, 16 tukityössä ja 11 työvoimakoulutuksessa. Nämä luvut tuovat selkeästi esiin työttömyysjaksojen, ”pätkätöiden ” ja työvoimapoliittisten toimenpiteiden vuorottelun ja toistuvuuden. Ahon ja Koposen tutkimuksen mukaan selvä enemmistö toimenpiteistä kohdistuu henkilöihin, jota ovat osallistuneet aiemmin tai tulevat osallistumaan myöhemmin uudelleen. Heidän mukaansa toistuvaa osallistumista on tutkittu vähän. Vaikuttavuustutkimus kohdentuu yleensä vain ensimmäisen toimenpiteen jälkeiseen aikaan. (Aho & Koponen 2008, 12.)

Suomalaisessa keskustelussa on puhuttu työttömien ”kierrätyksestä” toimenpiteissä ja kansainvälisessä keskustelussa työttömyyden ja toimenpiteiden ”karusellista”. Tällöin monesti on tavoitteena syrjäytymisen ehkäisy. (Aho & Koponen 2008, 13.) Itse olen tottunut puhumaan työhallinnon työntekijänä, työvoimaneuvojana, tukityöllistämisen ”oravanpyörästä”. Hyvin usein työtön työnhakija itse pyrkii pääsemään toistuvasti toimenpiteisiin, varsinkin valtion sektorin tukisijoituspaikkoihin, koska toimenpide parantaa ainakin väliaikaisesti toimeentuloa ja on passiivista työttömyyttä parempi ja mielekkäämpi vaihtoehto. (Aho & Koponen 2008, 13.) Valtion sektorin tukipaikoissa on yleensä parempi palkka, kuin kunta- ja yksityissektorin tukipaikoissa.

Savukosken alueen työmarkkinatilanne selittää myös tukityöllistämisen kierteen, joka ei kuitenkaan ole huono asia, vaan vaihtoehto passiiviselle työttömyydelle. Ilman ammatillista tutkintoa vakituisen tai pitempiaikaiseen työhön pääsy on hankalaa. Ja koulutuspaikat ovat kaukana. Lisäksi pitkä työttömyys heikentää taloudellista tilannetta siten, ettei koulutukseen lähtö toiselle paikkakunnalle ole mahdollista. Epävarmuus siitä, saako tutkinnon suorittamisen jälkeen kuitenkaan töitä kotipaikkakunnalta, vaikuttaa koulutukseen lähtöön.

Ahon ja Koposen mukaan työssäkäyntialueen työttömyysasteen vaikutus työttömyyskauden kestoon on selkeä. Korkean työttömyyden alueella työttömyyden päättymisen todennäköisyys on heikompi kuin keksimääräisen työttömyyden alueilla. (Aho & Koponen 2008, 116.) Tilastokeskuksen mukaan Suomessa työllisistä joka kolmas käy työssä asuinkuntansa ulkopuolella. Vähiten pendelöintiä on suurissa maaseutukunnissa, jossa matkat keskuksiin ovat pitkät, ja erillään olevissa kaupungeissa, esimerkiksi Rovaniemi, Raahen, Vaasa ja Mikkeli. Kun verrataan kuntien ulkopuolella ansaittujen tulojen osuutta kunnan kaikista tuloista, niin Savukoskella osuus on haarukassa 20 % – 34,9 %. Rovaniemellä se on alle 20 %. (Myrskylä 2008, 41 – 42.) Tilanne pendelöinnissä 31.12.2005 Tilastokeskuksen mukaan Savukoskella on seuraava: Pelkosenniellä käy työssä 22, Kemijärvellä 19, Sodankylässä 18 ja Rovaniemellä 20. Eli yhteensä 79. (Kukkola 2008.) Kohderyhmän 18 miehestä 3 oli tarkasteluhetkellä avointen markkinoiden työpaikassa Savukosken ulkopuolella. Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeen päättymisen jälkeen 18 miehestä 6 oli ollut Savukosken ulkopuolella avointen markkinoiden työpaikassa. Koko ryhmästä vain kahdella ei ollut omaa autoa käytettävissä työmatkoihin.

Numerotietoja samoin kuin rekisteri- ja tilastotietoja pidetään objektiivisina faktatietoina, varsinkin kun ne ovat kerätty tieteellisillä menetelmillä. (Räsänen ym. 2005, 109.) Empiiriset kyselyt ja haastattelut eivät ole niin objektiivisia. Ylöstalo viittaa Suvi Ronkaisen tulkintaan, että kvantitatiivinen sosiaalitutkimus ei paljasta faktoja, vaan faktoina pitämiämme asioita. Tuotettuja faktoja pyritään tuoman julkiseen keskusteluun ja siten vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen. (Räsänen ym. 2005, 110.) Tässä opinnäytetyössä numerotiedot kertovat kohderyhmän tarkasteluhetken, eli toukokuun 2008, tilanteen työmarkkinoilla ja se voi olla ihan eri kesäkuussa 2008. Pentti Alasuutari kuvailee kirjassaan yhteiskuntatutkimusta vertaamalla sitä etsivän ja tukijan työtä. Molemmat kokoavat faktoja, punnitsevat vihjeitä ja esittävät todistusaineistoa. (Alasuutari 2001, 5.)

Leena Hietaniemen mukaan tilastotutkimuksella on tavoitteena tuottaa kuvailevaa ja analyttistä tietoa jonkin perusjoukon tilasta. Perusjoukko voi olla kotitaloudet, yritykset, henkilöt jne. Tilastotutkimukset ovat kertaluoteisia eli poikittaistutkimuksia tai toistuvia eli pitkittäistutkimuksia. Aineisto voi olla kokonaisaineisto tai otanta-aineisto ja koostuu tilastoluvuista. (Viinamäki & Saari 2007, 73.) Tässä opinnäytetyössä perusjoukkona oli vuosina 2003 ja 2004 Työvoimavarat tehokäyttöön ESR -projektin Purojen luonnonmukainen kunnostus Savukoskella aluehankkeeseen osallistuneet 18 miestä. Opinnäytetyössä tarkastelin kohderyhmän työmarkkinatilannetta toukokuussa 2008. Eli tässä on kyseessä kertaluoteinen poikittaistutkimus.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keräys- ja analyysivaihe etenee yleensä vaiheittain. Ensiksi aineisto kerätään, muokataan tilastollisen käsittelyn edellyttämään muotoon ja tämän jälkeen seuraa analyysi ja tulkinnat. (Räsänen ym. 2005, 92 – 93.) Kvantitatiivinen sosiaalitutkimus pyrkii erojen selittämisen kautta empiirisiin yleistyksiin ja sosiologisten lainalaisuuksien löytämiseen. (Alasuutari 2001, 67, 69.) Alasuutari viittaa Bronislaw Malinowskiin (1961), jonka mukaan yksi tieteellisyyden kriteeri on validiteetti. Validiteetilla hän tarkoittaa sitä, että mittaavien laitteiden on mitattava juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata ja vähimmäisehto on se, että tukija selostaa, miten hän on aineistonsa hankkinut ja tuloksiin päätenyt. (Alasuutari 2001, 67 – 68.) Opinnäytetyöni täyttää tämän vähimmäisehdon.

Kohderyhmän tietojen tarkastelu oli mielenkiintoista. Kohderyhmän työmarkkinoilla seilaaminen toimenpiteestä toiseen jatkuu edelleen, mutta tulee tulevaisuudessa vaikeutumaan. Julkisen sektorin työllistämistukimäärärahat pienenevät vuosi vuodelta. Määrärahoja suunnataan entistä enemmän yksityiselle sektorille, koska yksityiselle sektorille panostaminen on todettu olevan tuloksekkaampaa. Savukoskella yksityiseen sektoriin kuuluvia työllistäjiä on vähän. Yksityiset elinkeinonharjoittajat ja poromiehet eivät tarvitse työmiehiä. Töitä on etsittävä jostain muualta.

Pitää uskoa omiin kykyihinsä
ja viedä sitten sisukkaasti
suunnitelma läpi.

Rosalynn Carter

LÄHTEET

Aho, Simo & Koponen, Hannu 2008. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kohdistaminen. Työttömänä olleiden pitkän aikavälin seurantaan perustuva tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 24/2008. Edita Publishing Oy.

Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Yliopistopaino. Helsinki.

Asetus työssäkäyntialueista 1368/2002.

ESR Projektipäätös 27.1.2003, Dnro 390/3510/2002, Projektikoodi S01212.

Euroopan unioni 2008. Euroopan sosiaalirahasto. Vipuvoimaa Euroopan sosiaalirahastosta. Rakennerrahastokausi 2007 – 2013. Edita Prima oy 4/2008.

Heinonen, Elisabet & Hämäläinen, Kari & Räisänen, Heikki & Sihto, matti & Tuomaala, Juha 2004. Mitä on työvoimapolitiikka? Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT -julkaisuja 38. Helsinki.

Itä-Lapin työvoimatoimisto 2006. Tiedote. Poronhoitajien työttömyysturva 1.6.2006 alkaen.

Kemijärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus 2003. Opetussuunnitelma. Purokunnostus -hankkeen valmentava koulutus.

Kukkola, Kaija 2008. Itä-Lapin työvoimatoimisto. Toimistokokous 4.9.2008.

Lapin TE-keskus, Työvoimaosasto 2008. Ohje 22.4.2008. Työvoimakoulutuksen kurssikummin tehtävät.

Myrskylä, Pekka 2008. Pnedelöinti muokkaa kuntarakennetta ja asumita. Tieto & trendit. Talous, yhteiskunta, ympäristö. Syyskuu 2008, 41 – 44. Tilastokeskus.

Paldanius, Raimo 2006. Työvoimavarat Tehokäyttöön -projekti. Loppuraportti 1.3.2003 – 31.1.2006. Lapin TE-keskus. Rovaniemi.

Putkonen, Kirsi-Marja 2007. Koulutus 26.10.2007. Koulutukseen ohjaaminen. Koulutuksen merkitys yksilölle. Työministeriö. Työvoiman kehittäminen ja ohjaus –tiimi.

Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri (toim.) 2005. Tutkimus menetelmien pyönteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. WS Bookwell Oy, Juva.

Saari, Erkki 2008. Luento 2.9.2008. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Salmela, Sirpa 2008. Polku työelämään koulutus 2007 – 2008. Seminaarimateriaali 22.4.2008. Taitoprofiilit Oy.

Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008a. www.mol.fi. Luettu 19.8.2008.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008b. URA -tietojärjestelmän ohjeet. Tulostettu 1.8.2008.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2008c. www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat. Luettu 23.10.2008.

Työministeriö 1999. Työllisyys ja hyvinvointi uuden vuosituhannen alkaessa. Työvoima 2017. Loppuraportti. Työpoliittinen tutkimus Nro 200. Hakapaino Oy, Helsinki.

Työministeriö 2007 A. O/7/2007 Ohje työllistämistukijärjestelmästä sekä työmarkkinatuen työharjoittelusta ja työelämävalmennuksesta. 24.4.2007.

Työministeriö 2007 B. Polkuja ammatilliseen kuntoutumiseen. Edita

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290.

Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskunta-
tieteelliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.